

de mindegyik más és más. És mégis meg tudjuk különböztetni az egyes fák leveleit. Egyik ablak jégvirága olyan, mint valami egymásra dőlt pálmaerdő, vagy mint egy tengeralatti kábel a mosszatok erdejével; vagy szép mohatelep, fenyőágak stb. Egyszóval, gyönyörű növényutánzatok.

Miért oly különös a formájuk? Ez is fagyás, a víz kristályosodása: az is. És mégis egészen más. Miért e formaság? Oly kérdések ezek, amelyekre még nincs felelet. Lehet, hogy a víznek egy még ismeretlen formáló energiája van, amely éppúgy építi a pálmafát az üvegablakon, mint a valódi pálmát a díszkertekben vagy a trópusok alatt. Érdekes az is, hogy — mint a sarkutazók mondják, — ott nincs jégvirág, éppúgy, mint növény is alig van. A jégnek virágai csak itt lent, délen vannak. Minél inkább megyünk délre, annál szebb, annál dúsabb a jégvirág. Lesz-e valaki, aki megfejti ennek a titkát?

Látjuk ezekből, hogy a legmodernebb gazdasági gépek a természetes és műtrágya mellett sincs mindennapi kenyér, ha a mennyei Atya bölcsesége és jósága nem gondoskodik ama sok feltételről, amelyektől a jó termés függ. Láttuk az ennek érdekében rendelt csodás berendezéseket. Méltán kérdezheti az Úr: „Mit féltek kicsinyhitűek?”

(Folytatjuk.)

Szabályszerűség.

Az Úr Jézus szavai Benigna nővérhez.

A hűség egy-egy kis cselekedete nagy kegyelmeknek lehet kiindulópontja. A szabályok pontos betartása olyan, mint a szakadatlan áldozás. Nem abban az értelemben ugyan, mintha a lélek a szent színek alatt valóban magába fogadna; hanem egyesül velem. Aki ugyan is a Szabályokat szeretetből s a szeretet által megtartja, abban minden cselekedeténél gyarapodik a kegyelem. Ha pedig a lélek kegyelemgyarapodásban részesül, akkor egyesülök vele.

Ne hagyd figyelmen kívül elüljáród egyetlen szavát se. Amint hiszed, hogy az átváltoztatott Ostya legkisebb részében is jelen vagyok, úgy kell hinned azt is, hogy tekintélyemet átadtam az elüljáróknak. Még ha szegény lenne is külső-belső adományokban, tekintélyemet akkor is birtokolja. A nővéreknek tehát csak fel kell éleszteniök hitüket, mint ahogy megteszik azt a parányi Ostya részecskéje előtt is.

A Székesfőváros népének alkata nevelés szempontjából.

A tanító mindenképp előtte megfelelő környezetet teremtsen nevelő munkája számára. Alakítsa olyanná tantermét, hogy tanítványai otthonosan érezhessék magukat benne; érezzék azt a magukénak és kifejlődhessék közöttük bizonyos közélet. Ebben a közéletükben legyen cselekvő szerepe minden gyermeknek. Érezzék annak a közéletnek apró magán- és közjogi vonatkozásait; de érezzék egyúttal a jogokkal kapcsolatos kötelességeiket is.

Ezen a közvetlen környezeten kívül van még egy másik környezet is, amelyben szintén élnek és élni tanulnak tanítványaink; ezt sem szabad figyelmen kívül hagynunk. Számolnunk kell tanítványainknak itt szerzett tapasztalataival, benyomásaival. Ezeket aztán vagy felhasználjuk, vagy ellensúlyozzuk, kitűzött nevelési célunk követelménye szerint.

A környezetek változatossága okozza, hogy ugyanazt a tantervet ugyanazzal a célkitűzéssel helyenként változó nehézségekkel lehet valóra váltani. Ugyanaz a feladat az egyik helyen lehet könnyű, a másikon leküzdhetetlennek látszó nehézségekbe ütközik; és még sem szabad elkerülnünk, mert hozzátartozik tervünk teljességéhez. Könnyű például a lakóhely és népének ismertetése egy falusi iskolában; de nehéz probléma még a felnőttek számára is egy nagy város, egy világváros életének a megismerése. Viszont sokkal könnyebb megértetnem a nemzet életének egységét és magát a nemzetet a székesfővárosban, ahol összefutnak az egész nemzet életerei és a gyermekek szemeláttára hozzák és viszik az egész nemzet életét tápláló vért.

Budapest népe az egész magyar nemzettestből áll

elő; onnan nő, gyarapszik és frissül fel időről-időre. A vérségi kötelékek mindig elevenek maradnak és ez a körülmény is hozzásegít bennünket ahhoz, hogy tudatosá tegyük tanítványainkban a nemzet egészéhez való tartozandóságukat; azt a hazafias érzést, hogy Budapest népén, annak életén függ az egész nemzet tekintete és a külföld is Budapestről ítéli meg az egész magyar nemzetet, életrevalóságát, erejét vagy gyengeségét.

Ezért — bármilyen nehéz feladatnak látszik is, — a tanítónak meg kell ismernie Budapestet és az egész népet; még pedig nem egy rendőr, egy levélhordó vagy gépkocsivezető tájékozottsága szerint; nem is az idegenvezető mindentudása szerint, hanem a tanító meglátása szerint, hogy magyarázatát tudja adni a budapesti élet jelenségeinek és önismeretre tudja nevelni a székesfőváros jövő nemzedékét...

Budapest ősrégi település. Kedvező földrajzi helyzetében kell keresnünk keletkezésének és fejlődésének az okait. Hogyan keletkezett, hogyan fejlődött, milyen eseményeknek volt színtere a történelem folyamán. Én most a jelenét illetőleg válogattam össze az adatokat, amelyeket jó tudunk, mert hol az egyiknek, hol a másikkal hasznát vehetjük iskolai munkánk közben.

Topografiai viszonyok. Budapest fekvésének pontos földrajzi meghatározásával az elemi iskolában nem foglalkozhatunk. Annyit azonban megjegyezhetünk és szükséges is tudnunk, hogy belső és külső területe mindössze nem egészen 200.000 Ha. (19. 444. 28). Észak-déli irányban 18 km, kelet-nyugati irányban 22 km távolságra van egymástól határának két-két legmesszebb eső pontja. Az egész területe 72.2 km. Területéből 10.000 (10.416.91) Ha. esik a jobbpartra, 9000 (9.027.37) Ha. a balpartra.

Tehát a Duna majdnem közepén szeli ketté a város területét és természetesen a területnek ez a legmélyebben fekvő vonala; magassága 96.6 m az Adriai-tenger színe fölött. A folyam két partja a város belterületén egyszíntesen van már; pl. a Várkert-rakpart ugyanolyan magasságban van, mint a Kossuth Lajos-tér meg a Petőfi-tér: 105 m. De míg a jobbpart csak a Dunát közvetlenül szegélyező hegyek lábánál elhúzódó keskeny földszáv, a balpart a nagykiterjedésű magyar rónának, az Alföldnek a Dunával érintkező észak-nyugati szegélye. Igaz, hogy ma már a Calvin-tér, Operaház, Rökus-kórház környéke is egyenlő magasságban van a jobbparti hegyek lábával (105, 106 és 104 m), de az 1838. évi nagy árvíz idején még mélyebben fekvő terület volt ez; csak úgy önthette el a megáradt Duna vize. A Ludoviceum környéke már 114 m magas; a X. kerületben levő Óhegy városrész pedig 148 m-re is emelkedik, tehát csak 8 m-rel alacsonyabb mint a Várhegy déli csúcsa, a királyi palotánál. Ez az emelkedés azonban már nem az emberek műve, hanem a természeté.

Ezeket a számokat kikerekítve, az emlékezetnek szántam. A pontos méreteket a számtani feladatoknál alkalmazhatjuk, mint érdekes és hasznos anyagot. A fővárosnak van összesen 1742 utcája; ezek felerészben a jobb- és felerészben a balparton vannak (890 jobb-, 882 balpart). Természetesen a beépített rész évről-évre nagyobb lesz s az új épületeket nem lehet és nem szabad csak úgy terv nélkül, — akinek hol és hogyan tetszik — elhelyezni, mert akkor egyik-másik épület idővel hozzáférhetetlenné válnék. Ezért is a külső területeken, ahol építeni szándékoznak az emberek, előre elkészített tervet szerint nyitnak új utcákat. Jelenleg 858 ilyen épülő-

ben levő utcája van a külső területen a fővárosnak, tehát a belső területre mindössze 894 utca esik.

Milyen helyzet állna elő abból, ha a főváros tervezői csak utcákra osztanák fel a beépítendő területet és nem hagynának közben nagyobb tereket, ahová nem szabad építeni? A terek száma így is csak 91 az egész városban. Ezekon felül van még 21 kisebb-nagyobb, befásított, szépen gondozott nyilvános park és 10 magánpark a fővárosban.

(Folytatjuk.)

Ped. szemin.

Padányi Andor

A Pragmatica-sanctio. VI. osztály.

Tárgyi cél: A Pragmatica-sanctio ismertetése a történelem tanítás folyamán, — miután III. Károly uralkodásáról egyébként már tanultak.

Erkölcsei cél: 1. A béke áldásai. 2. A hála. Egy nemzet hálája. 3. Törvény- és királytisztelet. 4. A nemzetköziség ellen való védekezés a hazaszeretet alapján.

Az érdeklődés fölkeltése. (Felmutatom azt a történelmi képet, amely a pozsonyi országgyűlés nagy jelenetét ábrázolja.) Beszéljünk erről a képről! (Először arra ösztönözöm a gyermekeket, hogy irányítás nélkül a saját észrevételeiket közöljék velem.)

Hová vezet fel ez a bíborral bevont lépcsőzet? A trónhoz. Ki ül a trónon? Egy nő. Ki szokott trónon ülni? A király. Tehát ez a nő: király; Mária Terézia. Milyen ruha van rajta? Magyar ruha. Bizonyosan szereti a magyarokat, hogy a mi szép nemzeti viseletünkbe öltözött. A képről le lehet olvasni, mit tesz Mária Terézia. Nézzetek a szájára, a kezére! Beszél és kézmozdulatokkal kíséri, amit mond. Kik állnak a trón körül? Dízmagyarba öltözött főurak. Hol történhet mindez, amit a képen látunk? Az országgyűlésen. Pozsonyban. A főurak kihúzzák kardjukat és valamit kiáltanak. Olvasd el, a kép alá van írva, amit a főurak olyan nagy lelkesedéssel ki-

áltanak: „Életünket, vérünket királyunkért, Mária Teréziáért!” Akkor hát mit beszélhetett a királynő? Bizonyosan kért valamit. Igen, Mária Terézia bajban volt, elvették országait. De ő ismerte a magyarok lovagias lelkületét s a magyaroktól kért védelmet. Mit kiáltottak a főurak a kérésre? Csalódott-e a királynő a magyarokban? A magyar lovagias, áldozatkész. Mondjatok még erre példát a történelemből? (Kun László és a Habsburgok. A dürnkruti csata.)

Tanultatok már eddig nőkirályról? Ki volt az? Hogyan jutott a trónra? Miért szerették atyját, Nagy Lajost? Volt fia? Hogyan mutatta meg a nemzet a nagy király iránt érzett hálaát? Szép volt-e ez a magyaroktól? A hála a legszebb erény.

Bizonyosan tudom, hogy kíváncsiak vagytok, hogyan jutott a trónra a második nőuralkodó. Erről fogunk ma tanulni.

A török világ mikor kezdődött? Mi hozta reánk ezt a nagy veszedelmet? A pártoskodás, kétfelé húzás. (Jelentkezőkkel elmondatom, amit a török világ szenvedéseiről tanultak.) Nagy adók, fosztogatás, a debreceni vásárok kifosztása. Összetömrülés a városokba. A puszták keletkezése. Budát mikor foglalta el a török? Mikor került vissza magyar kézre? Ki volt akkor a király? Mit kívánt Lipót a nemzettől azért, mert ilyen veszedelemtől megszabadította az országot? Igen, a nemzet lemondott szabad királyválasztási jogáról. Nagy elhatározás, nagy áldozat! De a magyarban a hálaérzet mindig szép erény volt.

Buda visszafoglalásával vége volt-e a török világnak?

Még 32 évig kellett hadakozni, amíg megkötötték a passzarovici békét, mely a török uralmat egészen megszüntette. III. Károlynak milyen hadserege volt? Melyik királynak volt még állandó hadserege?

Mikor volt a mohácsi vész? Mikor kötötték a passzarovici békét? Számítsuk ki, hány esztendeig volt úr a török az országban? 192 évig. Gondoljátok meg, 192 évig háború, szenvedés! Hány emberöltő az? (Apa, fiú, unoka, dédunoka.) Közben még a kurucharcok is voltak. Vajjon vágyott-e a nemzet a békére? Érdemes-e a békéért még áldozatokat is hozni?

Igen, gyermekek, a nemzet békére vágyott, imádkozott érte. S most, hogy a törökvilágnak vége volt, a fegyverek zaját, a halálfélelmet felcserélte a várva-várt béke. Mindenki nyugodtan hazatérhetett házacskájába; ott dolgozhatott, tervezhetett, nyugodtan alhatott. Kérdezzétek csak meg, gyermekek, otthon édesapátoktól, jól esett-e neki a háború után a béke? (Itt a gyermekek bizonyosan érdekes dolgokat mondanak el, amit otthon a világháború után hallottak.) Ó, a békének nagyon sok áldása van! A békés, csendes munka Istenhez emeli fel a lelkünket. Mit gondoltok, csak a zajjal végzett — az emberek tetszésétől kísért munka szolgálja a nemzeti érdekeket? A szerény, csendes munkásélet éppen olyan értékes, mintha valaki előkelő, nagy állásban dolgozik. Hasznos-e az iparos munkája? A napszámosé? a kereskedőé, az utcaseprőé, a tanulóé? (Melyik miért hasznos?) — Csak mikor hasznos bármelyik ember munkája? Akkor gyermekek, ha munkáját mindenki becsülettel, szeretettel végzi. Kell-e hát elégedetlenkednünk alacsony sorsunk miatt? Ha csendben, szerényen kell élnünk? Tudna egy iparos vagy egy napszámos miniszterelnök lenni? Vagy magasrangú katona? Tud-e nyelveket, ismeri-e a törvényeket? Nem, gyermekek, mindenki csak azt a helyet tudja betölteni, amelyikre nevelték, amelyik neki jutott. Ne zúgolódjunk, ne elégedetlenkedjünk, ha szerényen, csendben kell élnünk. Hiszen a természetben a tél is csendes — és tele van szunnyadó, erőt gyűjtő étellel. Az éj is csendes — és tele van álmokképekkel. A templom is csendes — és tele van Istenhez szárnyaló szép érzésekkel. (E három hasonlatot részleteztetem a gyermekekkel.)

A csendes, békés élet alatt a magyar nemzet lelki életében kifejlődött az emberi lélek legszebb virága: a hálados-ság. A harcok alatt mi kötötte le a lelkeket? A félelem, a nyugtalanság. Miért volt most mindenki hálás a király iránt? Mert békében élhetett. Volt a királynak fia, aki a halála után elfoglalhatta a trónt? Nem. Mit gondoltok, mit kívánt a király a nemzettől? Erről a képről is kitalálhatjátok. Miért tette meg a nemzet a király kérését? Mert hálás volt iránta a békéért, mert a királlyal is békét akart. Mit kívánt a király? Hogy a

leánya legyen a király. Vajjon jó lett volna-e, ha ezt a kérést nem teljesítik s III. Károly halála után nem tudtak volna meg-egyezni, ki legyen a király? Akkor is a széthúzás hozta a török veszedelmet; most eszébe jutott a magyaroknak és okultak belőle. Mit tanultak? Hogy a széthúzás veszedelmet hoz. Az erő miben rejlik? Az összetartásban, az egységben, az egyakarásban. Jó volt-e tehát, hogy megtette a nemzet a király kérését?

Hol beszél a király a nemzettel? Az országgyűlésen. Hol kellett hát a kérését előadni? Elég lett volna, ha csak úgy megbeszélgetik a dolgot? Hiszen akkor 20-30 év múlva már senki sem emlékezett volna rá. Mit kellett tehát alkotni a király és a nemzet megegyezéséről? Törvényt. 1723-ban összeült az országgyűlés és törvényt hoztak az új örökösödési rendről. Ebben a törvényben kimondták, hogy ha a Habsburg-házban fiú nincs, III. Károly, I. József és I. Lipót leányági utódai is lehetnek királyok. Kimondták ebben a törvényben, hogy III. Károly halála után leánya, Mária Terézia lesz a király.

Ez a törvény újra hangsúlyozta azt is, hogy Magyarország szabad és független ország, amelyet csak magyar törvények szerint, magyarok által kormányozhat a király, aki koronázása előtt királyi hitlevelet köteles kiadni, melyben eskü mellett ígéri, hogy Magyarország jogait, szabadságát és törvényeit megtartja. (Hitlevél a koronázáskor tárgyalatik részletesen.) Itt visszapillantunk azokra a törvényekre, melyek alkotmányunk pillérei. (Vérszerződés, aranybulla, stb.) Ezt a törvényt latinul Pragmatica-sanctionak nevezték el. Magyarosan nőörökösödési törvénynek hívjuk. Miért nevezték akkor latinul? Mert akkor nálunk latin nyelven írták a törvényeket. Mit tartalmaz a Pragmatica-sanctio? Mikor hozták? Hol? Ki lett-e törvény értelmében a király? Védelmeszte-e most a magyar az egységet? Miért? Megmutatta-e, hogy hódoló, hű alattvalója királyának? Megtartotta-e a törvényt? Igen, a magyar nemzet királyhű és törvénytisztelő. Őseink ilyenek voltak.

Mit tanulhatunk őseinktől? Törvénytiszteletet, hazaszeretetet. Érezzük át, hogy a mi megcsúfolt, rongyokba takait drága

hazánknak minden röge szent. A törvény megbecsülése, az ország vezetőinek tisztelete, a csendes munka, az ima, a szent magyar zászló három színe elvezet minket Nagymagyarország felé!

Felmutatom a magyar zászlót. Vigyázz! Tisztelegj! A „Szózat” eléneklése.

Gyömrő,

Özv. Kancsikáné, Horváth Jolán
áll. tanítónő.

II. Rákóczi Ferenc. VI. osztály.

Ti már nagy gyermekek vagytok. Szüleitek bíztak rátok már ugyebár, nagyobb pénzt is, hogy azzal fizessetek? (Tegnap húszpengőssel fizettem az üzletben. Én a póstára vittem ötven pengőt. Ma reggel az üzletben felváltottam százpengőst.) Szép, hogy megbíznak bennetek. Ha már láttatok, sőt a keze-tekben is volt már ötvenpengős, meg tudátok-e mondani, ki-nek a képe van azon? II. Rákóczi Ferencé. Úgy van. Íme, itt látjátok. (Ötvenpengős szemléltetése.)

Miért került Rákóczi képe pénzünkre? Mert nagy ember volt. Sokat áldozott a hazáért. Tisztelte az egész nemzet. Látjátok, a nemzet tiszteletét, háláját akarja ezzel kifejezni. Viszonzni akarjuk azt a sok jót, amit ő tett velünk. Rákóczi már nem él. Képét pénzünkre festettük, hogy nap-nap után lás-suk és alakja éljen emlékezetünkben. De nemcsak pénzünkön látjuk az ő képét. (Nálunk otthon a szobában függ Rákóczi nagy képe.) Szép, ez hazafias érzésre vall, ha megbecsüljük nagyjainkat. Én is már igen sok lakásban láttam Rákóczinak képét és ennek mindig nagyon örültem. Az ő képének ott kel-lene lenni minden magyar ember hajlékában.

Erről a nagy emberről, a nagy magyar fejedelemről fogunk most beszélgetni.

Kik voltak II. Rákóczi Ferenc szülei? I. Rákóczi Ferenc és Zrinyi Ilona. Melyik várat védelmeszte Zrinyi Ilona? Munkács várát. Élt még akkor Rákóczi édesapja? Meghalt már. A ne-

velőatyja Thököly Imre volt. („Munkács hős védője“ című történelmi sorozati képet szemléltetjük.)

Ki ez a nő? Zrinyi Ilona. És mellette a gyermekek? II. Rákóczi Ferenc és testvére, Júlia. Akkor még gyermekek voltak. Előttük a vár védelmének minden borzalma: vér, sebesültek, halottak, de a várat mégsem adják fel; küzdenek a végsőkig. Nézzétek, Zrinyi Ilona lelkesíti katonáit. Milyen erőslelkű nő! Nem fél az ellenségtől. Mit csinálnak a gyermekek? Ölelik anyjukat. Féltik, hogy valami baja történik. Hátha meghal az ellenség golyójától. Tekintete szigorú és parancsoló.

A várat, sajnos, elfoglalták az osztrák katonák, akiknek Karaffa volt a vezérük. Jaj, mi lett a szegény gyermekekkel? Bizony nem lett jó soruk! Mikor Karaffa Munkácsot elfoglalta, a két Rákóczi gyermeket, Ferencet és Júliát elszakították édesanyjuktól. Júliát apácakolostorba adták, Ferencet pedig egy ausztriai városba, Neuhausba, a jezsuiták gondjaira és nevelésére bízták. Ebben az időben Rákóczi olyan idős lehetett, mint ti; 12 éves.

Ellenségeink azt gondolták, hogy lassankint eltompítják szívében a magyar érzést. Ha benneteket most elszakítanának Magyarországtól, kihalna-e szívetekből a magyar érzés? Nem. Mindenütt magyarok maradunk. Elhiszem, de nem kívánom nektek, hogy ily próbára tegyen benneteket a sors. Gondoljatok csak az elszakított felvidékre; de sok magyar van ott! Üldözik őket, a magyar gyermekeket szlovákul tanítják az iskolákban; el akarják venni nyelvüket és hazájukat. Nagyon szomorú dolog ez. Isten adjon nekik erőt, hogy magyarok maradhassanak!

II. Rákóczi Ferencből nem tudták ám kiólni a hazaszereget érzelmét. Hiába volt minden fáradozásuk. Elküldték Olaszországba és Prága városába, Melyik országnak fővárosa ez? Csehszlovákiának. Milyen részeket kapott Nagy-Magyarországból? A két felvidéket. Külföldön sokat tanult, gyűjtötte a tudományok és tapasztalatok kincseit, hogy majd később itthon a haza javára használja, mert szívében titkon mindig ápolgatta a hazaszereget. Mikor felnőtt, hazajött Magyarországra. Testvé-

rével megosztozott az örökségen, ami akkora volt, hogy felért egy egész fejedelemséggel. Ő volt Magyarország leggazdagabb főura.

Itthon elszomorodott a szíve. Mikor szomorú az ember? Ha valami baj, bánat vagy csapás éri. Hát ha a haza bajban van? Akkor minden magyar szomorú. Van-e most bánata a magyarnak? Van, mert megcsönkítették hazánkat. Látjátok, szegény magyar népnek sokszor volt szomorúsága. Akkor is, most is. Karaffa Eperjesen vészlörvényszéket állított fel és sorba hurcoltatta vérpadra az ártatlan magyarokat. Igazságtalanul rájukfogták, hogy összeesküvők. A vagyonukat meg elkobozták. Annyira elkeseredett volt a hangulat, hogy a nemzet fegyverhez nyúlt; ettől várta sorsa jobbrafordulását. Alkalmos vezér is akadt az elkeseredett szívű, de a magyar népet rajongásig szerető II. Rákóczi Ferencben. Az ő segítőtársa és barátja volt Bercsényi Miklós.

Ausztria a spanyol trón miatt háborúba keveredett a francia királlyal, ez pedig követelt küldött Rákóczihoz és felajánlotta szövetségét. Rákóczi levelet írt a francia királynak; segítséget kért tőle. A követ a levelet Bécsbe vitte s ott I. Lipót király elolvasta. Áruló volt. I. Lipót milyen családból származott? Habsburg családból. Igen, az ő őse volt Habsburg Rudolf. Valamelyik Árpádházi királyunk segítette őt a német trónra. IV. vagy Kun László. Tehát kinek köszönhetik a Habsburgok hatalmukat? Nekünk, magyaroknak. Lipót most már magyar király is volt, de alkotmányunkat nem tartotta meg; a magyar nemzetet igyekezett elnyomni, elnémetesíteni. Szépen hálálta meg, hogy őst megsegítettük! Bizony, nem volt szép tőle.

Rákóczit a levél miatt elfogták, bebörtönözték és ki akarták végezni. Felesége azonban kiszabadította. Lengyelországba menekült. Innen kis seregével és Bercsényivel átjött Magyarországra. A magyar nép seregestől csatlakozott hozzá és mint a nemzet szabadítóját köszöntötték. Azt már tudjátok, hogy nevezték az ő katonáit? Kurucoknak. A királpártiakat meg az osztrákokat? Labancoknak. Úgy van.

A vitéz kurucok egymásután elfoglalták a felvidéki várakat.

Nem sokára már a Dunántúl is Rákóczi hatalmában volt. Ekkor kiáltványt intézett a magyar nemzethez: „Felszakadoznak a nemes magyar nemzet sebei” és fegyverre szólította a magyarságot. Zászlóira e jelszó volt hímezve: „A hazáért és szabadságért.” Most mi a jelszavunk? Nem, nem, soha! Ha a csatába mennénk, mit hímeznénk zászlóinkra? Nagy-Magyarországért! Az lesz ám a boldog idő, Isten segítsen bennünket!

Rákóczi vezérei: Bercsényi, Károlyi, Bezerédi, Vak Bottyán, Ebergényi, Eszterházy, Forgách és Ocskay elfoglalták az ország nagy részét, sőt a vitéz kurucok már Bécsig portyáztak. Mit érezhettek az osztrákok? Megijedtek, azt gondolták, hogy Bécsset fogják ostromolni. De jó lett volna, ha elfoglalják, mint Mátyás király. Annyira megijedt a bécsi kormány, hogy alkudozni kezdett. Ekkor a magyarországi és erdélyi rendek Rákóczit Magyarország vezérlő fejedelmévé választották. Itt látjátok a képen: („II. Rákóczi Ferencet fejedelemmé választják” című történelmi kép szemlélése. A tanulók a képet szemlélik, beszélgetnek.)

Ki ez a díszruhás, széptermetű férfi? Rákóczi. Hol áll? Egy hatalmas, díszes sátor bejáratánál. Miért jött össze ennyi díszruhás úr? Gyűlést tartanak. Valamit ünnepelnek. Úgy van; itt választották meg Rákóczit Magyarország fejedelmévé. Ha fejedelmet választottak ezen a gyűlésen, akkor minek neveznétek? Fejedelem-választó gyűlésnek. Hát nem volt akkoriban feje az országnak? Volt, királya volt. Hát akkor miért választottak fejedelmet? Mert a királlyal nem voltak megelégedve. Miért nem voltak megelégedve? Nem tartotta meg alkotmányukat. Magyarországot elnyomta. El akarta németesíteni.

Hát akkor miért nem királyt választottak? (Hallgatnak.) Azért, gyermekek, mert törvényes királyunk volt, aki Szent István koronájával meg volt koronázva. A magyar ember pedig mindig tisztelte a törvényt, tehát nem választhatott királyt, mikor volt törvényes királya. Ha nem is voltak megelégedve a királlyal, másikat nem választhattak, mert akkor törvénszegők lettek volna. Ők a fejedelmi címmel megtisztelték Rákóczit, hogy küzdjön tovább az alkotmányért és szabadságért. Azért

kezdték harcot, hogy a törvényes királyt alkotmányos uralkodásra kényszerítsék. A magyar nemzet nem akart törvényt sérteni; csak az alkotmányt védelmezte. Ezek az érzelmek vezették őket azon a gyűlésen is, melyet az ónodi síkon tartottak meg. Milyen történelmi nevezetesség történt régebben az ónodi síkon? Itt győzték le a tatárok a magyar sereget. Ki volt akkor a királyunk? IV. Béla, a második honalapító.

Az ónodi gyűlés után változott a szerencse. A francia király elvesztette a spanyol örökösödési háborút és így a magyar szabadságharc ügye is hanyatlani kezdett. A király most már a másik harctérről is Rákóczi ellen küldhette seregét. Ekkor gyászos fordulópontra következett be; megkezdődött a viszálykodás, a magyar átok. Ez átkot (hogy nevezzük másként? Turáni átok. Lehanyaglott a kurucok szerencsecsillaga. Pálffy János császári tábornok Trencsén mellett legyőzte Rákóczi seregét, mely ütközetben maga Rákóczi is majdnem halálát lelta.

Ettől az időtől csüggedés szállta meg a kurucokat. Ismeritek a kurucok bánatos hangszerét? A tárogató. Hallottátok-e mostanában is szólni? A rádióban. A trencsényi vereség után mindig csak szomorúan szólt a tárogató; a csendes éjszakákon az őrüzek mellett egymásra borulva könnyeztek a kuruc vitézek. Az őszi éjszakák bánatos hangulatában született meg Rákóczi egyik váráról a legszebb kuruc nóta. Ismeritek-e? *Krasznahorka büszke vára... Énekeljük el. Eléneklük.**

Bár harcosai rég pihennek, de emléük nem csak a kurucnótában, hanem a mi szívünkben is él. A kiütött himlőbetegség is megtizedelte a hősök sorait. Fogyott a katona, egyre jobban halványodott a kuruc fegyverek dicsősége. Szívük elszorult. Lelkük bánata azt sugalmazta: Közeledik a vég. Mint a gyöngye violáé, melynek ágát letöri az őszi szél. Ilyen kurucnóta is van. Ez nagyon szomorú. Búcsúzás van benne. Eléneklük: *Gyöngye violának letörött az ága.*

Rákóczi Lengyelországba ment, hogy új sereget szerezzen.

* A dal ugyan újabbkori, de az elemi iskolában a kuruc élet hangulatának festésére eredményesen felhasználható.

Távolléte alatt fővezére, Károlyi Sándor a majtényi síkon a kurucokkal letétette a fegyvert a császári seregek előtt és Szatmáron 1711-ben megkötötte a békét. A király bűnbocsánatot hirdetett mindazoknak, akik leteszik a hűségesküt. A szatmári békével befejeződött az a korszak, amelyben a nemzet alkotmányáért kénytelen volt királyával szembeszállni.

Rákóczi a felajánlott kegyelmet nem fogadta el. Először Franciaországba, később Törökországba bujdosott, s mint száműzött 1735-ben Rodostóban fejezte be életét. Benne tiszteljük a legönzettelebb magyart, ki minden vagyonát feláldozta a magyar népért és hazájáért. Hamvait 1906-ban hazahozták és a kassai székesegyházban helyezték nyugalomra. Kassa most milyen területen fekszik? Megszállott területen. Nagyon szomorú! Régi magyar város. Rákóczi addig nem pihenhet nyugodtan, míg a felvidék a cseheké; csak akkor, ha ismét a miénk lesz. Ő ott várja Nagy-Magyarország feltámadását.

Összefoglalás. Kinek a fia volt Rákóczi? Munkács bevétele után ki állította fel az eperjesi véstörvényt? Ártatlanokat hurcolt a vépadra. I. Lipót király hogyan uralkodott? Kik választották meg II. Rákóczi Ferencet fejedelemmé? A magyarországi és erdélyi rendek. Melyik csata volt a felkelés döntő csatája? Rákóczi hová ment? Mi történt ezalatt? Rákóczi elfogadta a kegyelmet? Hol pihen most? Kassán; ott várja a maga és csonka hazája feltámadását.

Rákoscsaba,

Folbert József
áll. tanító.

A jó Isten könyvének betűi.

A növények táplálkozása.

9

A földműves nép megérti, hogy hasztalan az ember iparkodása, ha nem járul hozzá Isten áldása. Azért a mellett, hogy kezét kérgesre dolgozza, a mezei munka minden mozzanatára külön kéri a segítséget onnan felülről és mond érte köszönetet.

Dr. Walter János „Isten képe a természetben” című munkájában ír le néhány szép népszokást. Pl. leírja, hogy sok helyen megvan még ama szép szokás, hogy tavasszal, mikor a mezei munka megkezdődik, először az Isten házát keresik fel s kérnek áldást munkáikra. Amikor a földműves ekéje nekifeszül az első barázdának, „Jézus segíts!” — hangzik fel ajkán. Amikor nekifog a vetésnek, három marék búzát dob széjjel az Atya, Fiú és Szentlélek nevében. A búzaszentelési körmenetnél a nép körülállja a papját s buzgó imával megszentelik a már zöldelő határt. Amikor a vetés megérett, hálából három kalászt szakít le s otthon az Atya, Fiú és Szentlélek tiszteletére a kereszt mellé helyezi. De meg is becsüli a kenyert! Nemcsak azért, mert szerinte a búzaszem horpadt vége az Úr Jézus képét őrzi és mert anyagából készül az örök élet kenyere, hanem azért is, mert a jó Istennel munkálkodott érte.

Bármennyi teremjen belőle, minden morzsáját megbecsüli. Kenyérsütéskor az Atya, Fiú és Szentlélek nevében teszi be a háziasszony a kenyeret a sütőbe. A friss kenyeret a kereszt jelével szegi meg. A gyermek a leejtett kenyérdarabkát megcsókolja. Mennyi szép és jámbor szokás! Nem egy nagy emberről olvassuk, hogy lehajolt az úton talált kenyérdarabkáért és a közeli oszlopra vagy ablakba tette, hogy senki össze ne tapossa, hanem az

ég madarai fogyasszák el. Az Evangélium is elmondja, hogy az Úr Jézus összeszedette tanítványaival a megmaradt kenyérmorzsákat.

És Istenem, mintha ez a sok szép szokás több helyen kiveszni kezdene! Megfeledkeznek a jó Istenről, nem fordulnak Hozzá. Pedig Ő megígérte, hogy adjátok meg az Istennek, ami az Istené; a többi mind megadatik nektek! Éppen itt a baj, hogy letérnek erről az útról s Istent mintegy kényszerítik, hogy magunkra hagyjon bennünket s elővegye fenyítő ostorát. Hányat csak ez térít észre; addig, amíg jól megy dolga, nem kell neki az Isten.

Ha jól megy a dolguk, Istenről legtöbbször megfeledkeznek az emberek. A templomok üresek; a kocs-mák, mulatóhelyek már délelőtt megtelnek. Esznek, isznak, mulatnak, csak Istenre nem gondolnak. De nemcsak, hogy nem gondolnak, hanem nevetve káromolják és súlyos bűnökkel bántalmaznak; úgy, hogy kénytelen elővenni büntető ostorát, hogy javítson.

Isten verve is áld! Tanuljuk meg, hogy legyünk hála-sak a vett jókért, mert a hála a jótéteménynek újabb sorát nyitja meg.

(Vége.)

Az életszentség.

Az Úr Jézus szavai Benigna nővérhez.

A szentség megszámlálhatatlan apró cselekedetekből áll, mint ahogy a festmény is megszámlálhatatlan kis ecsetvonásból készül, amelyek közül egyik a másikat el is takarja. De mégis szükségesek, mert az alapot adják meg. Isten a maga részéről megszámlálhatatlan kegyelmet ad, melyre a léleknek megfelelő cselekedettel kell felelnie, hogy közreműködjék a kegyelemmel.

Legnagyobb tökéletesség a teremtmények Istenbe olvadása. Ha a lélek eljutott már odáig, hogy öröme telik abban, ha önmagát Isten iránt való szeretetből megveti, akkor elérte a tökéletesség csúcsát. Ha oly lelket talállok, amely kész kezembe adni magát s engedi, hogy azt tegyek vele, amit akarok, — az Benjaminom lesz.

Az Istennek szentelt személy köteles szentté válni. Nemcsak a sajátmaga érdekében, hanem azért is, mert Isten dicsőségét kell növelnie. Szoros kötelesség ez s nincs